

մէջ շատ աւելի վայելք կը ստանայ՝ քան ինչ որ կրնար ունենալ տարուան մը մէջ։ Օրհնենք ուրեմն ընկերութիւնը, որուն պանչելի կարգաւորութեամբը մեր մէջէն բարեկեցիկ կեցողներն ալ այնչափ հանգստութիւն և դիւրութիւն կը վայելեն։

Կըշարունակուի։

ՌԱԲԷ

Վեստովին վերջին պայքիւնը.

Բերուի երկրաշարժէն վերջը, առանձին ցնցումներ եղան Անգղիա, միջին Գաղղիա, Դանուբի գաւառաց մէջ. Գերմանիա, Հիւսիսային Ամերիկա, և մանաւանդ սուրբ Ֆրանչիսկոսի մէջ։ Այն ժամանակ անուանի հրաբուխն Վեստով ալ յուզման քանի մը նշաններ կու տար, իբր սկիզբ մօտաւոր ժայթման։

Բնաւ հրաբուխն մը այնքան քննուած չէ, որչափ ասիկայ. լերան գագաթին վրայ, լաւաներու և քրայական փրփրաքարերու մէջէն կանգնած կը բարձրանայ օգերեւոյթական դիտանոց մը, ուսկից Պ. Բալմիէրին՝ որ է տեսուչ այս շէնքիս, և լաւ տեղեկութիւն ունեցող Վեստովին վրայ, հետեւեալ հետաքրքրական տեղեկութիւնները կը հաղորդէ հրաբուխի երեւոյթներուն վրայդ։

Այս ժայթմունքը նոյեմբերի 15^{էն} հանդիպեցաւ. 1867^{էն} վերջերը բարձրացած կոնին քով՝ բարձրացաւ ուրիշ մ'ալ, և յանկարծակի այս նոր բաժակէն լաւաներով և կրակած քարերով այնպիսի թանձր ծուխի սիւններ երևցան՝ որ երկինքը խաւարեցաւ։

Արեւնայի կողմէն հեղեղ մը գալու ատեն՝ յանկարծ դադրեցաւ, բայց ուրիշ մը յետ հին լաւային վրայ տարածուելով՝ թափեցաւ փարաւոնի ըսուած փոսին մէջ, ետքը ձախ կողմը դառնալով 1855^{էն} թափածին վրայէն վազեց ծածկեց մերձակայ մշակուած անդամ տանները... Այս բուռն հոսանքը

120 մեզր լայնութեամբ և 12 մեզրէն աւելի թանձրութեամբ՝ առջի օրը երկու քիլոմեզր տեղ կտրեց, երկրորդ օրը արագութիւնը 400 մեզրի վերածեցաւ։ Մանայի և սուրբ Սեբաստիանոսի գեղերն որք իր անցած փոսին երկու կողմանց վրայ կ'իյնային՝ ազատեցան, բայց սուրբ Գէորգ և Կրէմնա որ անմիջապէս իր ճամբուն վրայ շինուած էին, հիմնայատակ եղան։

Ականատես վկայ մը որ գիշերը հողմոյն սաստկութենէն օգտուելով ինչուան բաժակը մօտեցեր է, կը պատմէ ինքն իր վրայ եղած տպաւորութիւնները։ « Երբ բաժակին եզերքը հասնուի, ահաւոր և վսեմ տեսարան մը կը բացուի առջևնիս. բայց քանի որ մօտենանք՝ ահաւելի շառաչիւններէն ականջնիս կը խլանան. եթէ ուզենանք ալ աւելի մօտենալ և գլուխնիս բաժակին վրայ երկնցնել՝ մէկէն կը ստիպուինք ելած բոցերէն և ահաւելի մոնչիւններէն ետ մղուիլ։ Բաժակը գրեթէ բոլորած և և շրթունքները սեպած և են, և 300 մեզր խորութեամբ 500 մեզր տրամագիծ ունի. մէկալ կողմը՝ ուր աւելի կրնայ մօտեցուիլ՝ վարի մասին վրայ մեծ խոռոչ մը կար որ ահագին ուժգնութեամբ քարեր և մոխիրներ ցատկեցնելով հեռու տեղուանք կը սփռէր։ Այս մարմնոց վեր ելլելու ատեն՝ մութ գոյնով լաւայի ահագին զանգուածներ կը տեսնուէին՝ որ դանդաղութեամբ կը հոսէին, բայց բղխման տեղոյն մօտ կարմիր աղիւսի գոյն կ'առնուին կամ փայլուն նօթի գոյն, նարնջագոյն կամ դեղնադոյն ծակծրկած հողի խաւերով մէկտեղ. ասոնք ծծմբաւոր կոյտերու հետեւանքներ են... »

Գետինն ալ այնպէս բորբոքեալ և տաք էր որ մի և նոյն տեղը երկայն աւտին կենալու չէր դիմացուեր։ Երբեմն քարերուն ծերպերուն միջոց՝ զանոնք մէկզի ընելով՝ հալած երկաթի նման կրակած գետին մը կը գտնուէր, որուն մէջ եթէ գաւազան խոթուէր, մէկէն կ'այրէր։ Բաժակին վերին մասը թանձր ամպով, մութով և շողով պսակուած էր, որ ծծմբային զօրաւոր հոտ

մը կ'արձակէին . նոյնպիսի հոտով կա-
զեր ոտքի տակ հանդիպած ճեղքերէն
ալ կ'ելլէին : Որչափ որ մէկը աչքերը
անդունդին խորը տանէր , այնչափ ալ
աւելի ինքզինքը յափշտակիչ երևութի
մը դիմաց կը գտնէր , և միանգամայն
օտար ազդումներ կը զգար . ստորեր-
կրեայ շառաչիւնը որ ականջ կը խայ-
թէր , աւելի ահաւոր էր քան թէ աչքի
երեցած տեսարանը : Ինչ որ կ'երևա-
կայնէր , կամ ինչ որ պատկերներուն
մէջ կը տեսնանք՝ իբրև յարատև անձրե-
ներ , իրաւ այնպէս չեն . այլ հոս շարու-
նակ շաչիւն , խուլ աղմուկ մը , լերան
մունչիւն , հոսանք լաւայի անպակաս
են : Երբ տեսութիւննիս ալ աւելի բա-
ժակին խորը թափանցներ , վայրկեան
ներ կ'ըլլան որ բոց շտեմանուիր և սակայն
շրթունքները միշտ կրակ կտրած են :
Երբեմն երբեմն խոր սարսուռ մը կը
լսուի՝ որ ահաւոր շաչիւնի մը նախըն-
թաց է , զօրաւոր ճաթըռտոց մը յան-
կարծ կը բրդի կարապետ հոսանքի :
Այն ատեն կը սկսի բարձրանալ օդին
մէջ մոխրէ և ծուխէ ամպ մը , զանա-
զան մեծութեամբ և ձևով ժայթուած
նիւթերով խառնուած , կըրակած ճեր-
մակութեամբ . մղման ուժն այնքան զօ-
րաւոր է՝ որ ոչ միայն շաւիղի (կոպիճ-
ներ) կը նետէ , (որք իբրև յիշատակ
կ'առնուին) , այլ նաև կարմրցած քարի
հատորներ , որոնցմէ հատ մը բաւական
է երկաթուղոյ կառք մը բեռնաւորե-
լու : Իւրաքանչիւր հրաբուխական պոռթ-
կալը մէկ վայրկեանէն աւելի չի քչեր .
դադրած միջոցը սարսուռ մը կը լսուի
նախ , յետոյ կը սկսի պոռթկալը և այս-
պէս հետզհետէ կը շարունակուի :

Աս տեսարանիս պատկերը ամբողջա-
ցնելու համար , պէտք է երևակայել
նաև գիշերուան լուսթիւնը և մթութիւ-
նը , այն ծուխի ստուար սիւնները որ կը
բարձրանան ինչուան աստղազարդ կա-
պոյտ երկինքը . մենիկ հանդիսատեսը
որ այս ցնցումը կը դիտէ , հեռուէն լա-

ւայի կարմիր ժապաւէն մը կը տեսնէ ,
որ լերան կողերէն կ'իջնայ , և իրեն առ-
ջև բաժակի անդունդ մը բացուած՝ ու-
րուն յատակը ոչ ոք կը համարձակի
նայելու :

Վեսուլը հին ատեն մարած հրա-
բուխ մ'էր , վասն զի Դիոգոր Սիկի-
լիացին , Վիտրուվիոս , Պլուտարք և
Ստրաբոն նոյնպիսի կ'ենթադրեն : Առջի
յիշուած ժայթմունքը եղած է 79^{էն} , որ
Հերքուլանոնը և Պոմպէան կլլեց , և ուր
կորաւ Պլինիոս բնապատումն ալ :

Անկէ վերջը ամենէն աղետալի ժայթ-
մունքն հանդիպեցան 1757 , 1794^{էն} և
աւելի նորերս 1855 և 1862^{էն} : Դեռ կը
տեսնուի 1757^{էն} հոսանքը որ տապալեց
Յունական-Աշտարակը (Torre-del-
Greco) , 400 հոգիէ աւելի անձինք ա-
նոր փլատակացը տակ թաղելով :

Վեց ժամ բաւական եղաւ բաժակէն
ինչուան ծով իջնալու , և անկից ալ 300
մեզր լայն ինչուան 100 մեզր հեռանա-
լու : — 1855^{էն} Եւրոպայի գետինն մեծ
վրդովումն կրեց՝ զօրաւոր ժայթման մը
ատեն . Լիսպոնայի շարժէն 'ի վեր այս-
պիսի մեծ ցնցում մը չէր եղած հարա-
ւային Եւրոպիոյ մէջ , որ և աւելի կամ
պակաս սաստկութեամբ շատ ամիսներ
տևեց :

Յունական — աշտարակին բնակիչքը՝
որք շատ անգամ դարձեալ կանգներ էին
իրենց բնակարանները այն հրդեհեալ
երկրին վրայ , 1862^{էն} նորէն տեսան ա-
նոնց կործանիլը լաւայի հեղեղէ մը , ու-
րուն երեսը ծծմբով և ծարրաքարով
ծածկուած էր : Երկը երեք մեզր եզեր-
քէն ետ քաշուեցաւ , և ջուրը այնպէս
յուզման մէջ էր՝ որ կարծուէր թէ կ'ե-
ռար : Ուժգին պայթիւններէ՝ կը պատ-
ճառէին մասնական շարժեր , և ներքին
ճնշման ազդեցութեան տակ՝ լեռը կը
պատռուէր , և լաւան փոխանակ գլխա-
ւոր ժայթմանց կէտէն ելլելու՝ վարի
բացուած բերաններէն կը պոռթկար :